

מבט על, גיליון 306, 1 בינואר 2012

על סיפה של השנה החדשה: המרוץ לבית הלבן

עודד ערן

עוד כ-300 ימים שנותרו עד מועד הבחירות, ותמונת המרוץ לנשיאות בארצות הברית רחוקה עדיין מלהצטייר באופן ברור. ועידות מפלגתיות ובחירות מקדימות העתידות להתקיים בחודש ינואר 2012 צפויות לצמצם את מספר המועמדים במפלגה הרפובליקאית, אך הן לא יצביעו על המועמד העשוי לזכות במרוץ. בה בעת, הפך דצמבר 2011 לחודש שיהיה ראוי לזכור אותו, שכן במהלכו חולקו יותר הבטחות באשר למדינת ישראל על ידי הנשיא המכהן וכלל המתמודדים הרפובליקאים, למעט אחד מהם, מאשר בכל עת קודם לכן.

בנאומו בפני אסיפת איגוד היהדות הרפורמית ב-16 בדצמבר 2011 ובנוכחות שר הביטחון אהוד ברק, תיאר הנשיא אובמה את חזונו, את הישגיו ואת פעילותו למען מדינת ישראל במהלך שלוש שנות כהונתו. הנשיא הדגיש את תמיכתו הבלתי מסויגת בביטחונה של ישראל, וציין כי יהיה זה קשה לציין ממשל אמריקאי אחר שנתן כה הרבה למדינת ישראל. "אני גאה לציין כי שום ממשל אמריקאי לא עשה כה רבות לטובת בטחונה של ישראל כפי שאנו עשיו. אף לא אחד. אל תתנו לאיש לומר לכם אחרת, זו עובדה. אני גאה בכך, כי אפילו בזמנים קשים אלה לחמנו למען השגת המימון הגבוה ביותר בהיסטוריה למען מדינת ישראל ואף הבטחנו את אישורו. אני גאה על כך כי סייענו לישראל לפתח מערכת הגנה מפני טילים המגנה כבר בימים אלה על אזרחים מפני התקפות טילים".¹

בשונה מנאומיו הקודמים, אובמה לא פירט הפעם פיתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני, ואף לא הרחיב את הדיבור על סוגיית ההתנחלויות. עם זאת, בהתייחסו לאיראן, בחר הנשיא לחדש את האיום אשר נעלם לתקופת מה מן הרטוריקה האמריקאית הרשמית: "אנו נחשבים למנוע מאיראן את השגתו של נשק גרעיני. וזו הסיבה...היו בטוחים, אשר בגללה לא נסיר שום אופציה מעל השולחן. היינו ברורים בנושא הזה".² כעבור שלושה ימים ציין מזכיר ההגנה פנטה בראיון לרשת CBS כי איראן לא תורשה לפתח כלי נשק גרעיניים: "אם הם ימשיכו, ויגיע לידנו מודיעין על כך כי הם ממשיכים בתהליך הפיתוח של נשק גרעיני, אנו ננקוט בכל צעד שיידרש כדי לעצור אותו".³

בבואו לתת ראייה אמינה לתמיכתה של ארצות הברית בביטחונה של ישראל, חתם הנשיא על צו המקצה סך של 235.7 מיליון דולרים לפיתוח המערכות נגד טילים - חץ 2 וחץ 3 ולמערכת הטיל "קלע דוד". סיוע זה מועבר בנוסף לסכום של 205 מיליון דולרים שארצות הברית תרמה לפיתוחה של "כיפת ברזל"; סכומים אלה מוענקים לישראל בנוסף לסיוע האמריקאי השנתי הניתן לה בסך של 3 מיליארד דולרים.

על אף זאת, המשיך הנשיא אובמה להוות מטרה לביקורתם הנוקבת של המועמדים הרפובליקאים ושל העיתונות הפרו-רפובליקאית. מאמר מערכת בעיתון *ושינגטון טיימס* שאל האם אובמה אכן התכוון לכך, כאשר טען כי הוא עשה יותר למען ביטחונה של ישראל מאשר כל נשיא שכיהן לפניו. מחברי מאמר המערכת מציינים את תפקיד המפתח שמילא הנשיא טרומן בכינונה של מדינת ישראל, את תפקידו של ניקסון במשלוח ציוד למחסניו של צה"ל שהלכו והתרוקנו בשנת 1973, ואת הסיוע הצבאי אשר לו זכתה ישראל בתקופת כהונתו של הנשיא רייגן. הם מאשימים את אובמה בכך שסילק את הנשיא מובארק מן השלטון תוך סיכנו של הסכם השלום עם ישראל – הישג של הנשיא קרטור, על אף שהם היו מתקשים לכוונת את האחרון כידיד ישראל. "במקום לטפוח לעצמו על השכם, מוטב היה אילו היה הנשיא אובמה מעלה רשימה של נושאים שהוא קידם כדי להבטיח את ביטחונה של ישראל. אילו נערכה, הייתה זו רשימה קצרה עד מאוד".⁴

במודעה שפורסמה בתאריך 15 בדצמבר 2011 בחמישה עיתונים מובילים בארצות הברית, האשים ועד החירום למען ישראל, אשר בראשו עומדים השמרן היהודי וויליאם קריסטול והנוצרי האוונגליסט גארי באואר, את הנשיא אובמה בכך שהוא מתייחס לישראל כאל שק חבטות. אלה

המבקרים את הנשיא בהלך רוח זה, מזכירים הצהרות כגון זו של מזכיר ההגנה פנטה בפורום סבן, ב-2 בדצמבר 2011, שבה הוא קרא לישראל "לחזור לשולחן המשא ומתן הארור" (בנושא המשא ומתן עם הפלסטינים). הם מזכירים גם נאום שנישא ב-30 בנובמבר 2011 על ידי הווארד גוטמן, שגרירה של ארצות הברית בבליי, ממנו ניתן היה להסיק, כי הסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא המקור לאנטישמיות באירופה.⁵ לפחות שלושה מן המועמדים הרפובליקאים לנשיאות קראו להדחתו של גוטמן.

ומאידך, בצד הרפובליקאי התחרו המועמדים אלה באלה בשאלה מי ינקוט בעמדה הפרו-ישראלית הנחרצת ביותר. ניוט גינגריץ' אמר בראיון לרשת CNN שהתקיים בתאריך 7 בדצמבר 2011, כי בהיותו מקורב לראש הממשלה נתניהו, הוא אינו מאמין כי ראש ממשלת ישראל לא יעדכן אותו בדבר תקיפה הממשמשת ובאה באיראן. גינגריץ' הוסיף והבטיח לסייע לישראל בסוגיה זו, וציין כי נשק גרעיני בידיה של איראן עלול להוביל להישנות השואה. אם ייבחר לנשיאות, אמר, הוא יעביר את שגרירות ארצות הברית מתל אביב לירושלים כבר ביום השבעתו, ואף ימנע מלבקר את ישראל על צעדיה בנושא ההתנחלויות. כמו כן, הוא ישקול לשחרר את ג'ונתן פולארד.

אל לה לממשלת ישראל להתרשם יתר על המידה מרשימה מכובדת זו של הבטחות. חלקן, כגון העתקת מקום מושבה של השגרירות מתל אביב לירושלים, ניתנו כבר בעבר, אך מועמדים שהפכו לנשיאים למדו עד מהרה על בשרם את מגבלותיה של המציאות המדינית. במקרה של הנשיא אובמה, חתימתו היא עדיין שוות ערך לכסף בחשבונות הבנק של התעשייה הביטחונית הישראלית.

מה שתחרות ההבטחות השיגה הוא הגברת תשומת הלב למדינת ישראל ולתפקידו של הקול היהודי בבחירות לנשיאות, שיתקיימו בשנת 2012. עובדה ידועה היא, כי נושאי מדיניות החוץ האמריקאית תופסים מקום שולי בלבד בדיון הציבורי, המתקיים לפני הבחירות לנשיאות, ואפילו ישראל אינה מצליחה להביא לשינוי במגמה זו. על אף ש-78% מיהודי ארצות הברית הצביעו לאובמה בשנת 2008, סקרים אחרונים מצביעים על ירידה חדה בתמיכה היהודית בנשיא, לכדי 51 אחוזים.⁶ מגמה זו עלולה להוביל לשינוי בעל משמעות במדינת פלורידה, לדוגמה, אך ספק אם היא תורגש במדינות כמו אייווה או ניו המפשייר. כאשר גינגריץ' מצהיר, כי הפלסטינים הם "עם מומצא"⁷ הוא קורץ, ככל הנראה, יותר לקול האוונגליסטי מאשר לזה היהודי.⁸ אם ייבחר לנשיאות, יהיה זה סביר להניח כי גינגריץ' יעדיף לשכוח הצהרה זו, במיוחד אם הוא יהיה מעוניין להמשיך בתיווך האמריקאי בניסיון למצוא פתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני.

הועידות המפלגתיות לצד הבחירות המוקדמות, העתידות להתקיים בינואר 2012, יעניקו סימנים ראשוניים וחלקיים בלבד באשר לכוחם של המועמדים הרפובליקאים. הם יצמצמו, ככל הנראה, את הזירה הרפובליקאית, אך לא יקדמו מועמד מוביל באופן ברור. המבחן הראשון יתקיים בתשעים ותשע המחוזות של מדינת אייווה. המשקל המספרי של מדינה זו אינו מצדיק את החשיבות המוענקת לתוצאות המושגות בו, ויתרה מזו, משנת 1972 – השנה שבה מדינת אייווה הפכה למדינה הראשונה המקיימת את הבחירות המקדימות – לא שימשו בחירות אלה מעולם כלי מתאים לחיזוי תוצאותיו הסופיות של המרוץ. ג'ורג' בוש האב ניצח שם בשנת 1980, אך רייגן זכה בהמשך במינוי מטעם המפלגה ואף זכה בבחירות לנשיאות. רוברט דול ניצח בשנת 1988, אך בוש האב זכה לבסוף בבחירות לנשיאות. מייק האקבי גבר במדינה זו על מתחריו בשנת 2008, אך מקיין הפך למועמד המפלגה הרפובליקאית.

הסקרים האחרונים מצביעים על מרוץ צמוד במדינת אייווה⁹ המועמד רון פול התבלט בשבועות האחרונים כ"סוס השחור" של המרוץ. הצלחתו צריכה להדאיג את ישראל, שכן היא תמקד את הדיון הציבורי, בשלבים המתקדמים יותר של המרוץ, בסיוע האמריקאי לישראל, הן המדיני והן הביטחוני. בעוד שבמהלכם של מרוצים בעבר היה הפער בעמדות של המועמדים השונים הקשורות לישראל, מוגבל, מכניס רון פול מימד חדש לחלוטין לדיון. גם אם אין מתייחסים להערתו של אריק דונדרו, עוזרו לשעבר, על כך כי עמדתו של פול היא בעצם אנטי-ישראלית, וכי הוא היה מעדיף שמדינת ישראל לא הייתה קיימת,¹⁰ אם יוותר פול במרוץ, בין אם כמועמד רפובליקאי ובין אם כמועמד עצמאי, הנושא אינו צפוי לרדת מן הכותרות דבר שלא ישרת בהכרח את האינטרסים של מדינת ישראל. בגיל 76 פול הוא המועמד המבוגר ביותר, מה שעלול להיות בעוכריו כאשר לסיכוייו, כפי שהדבר היה עם הסנאטור מקיין בבחירות של 2008.

שבוע לאחר אייווה יתקיימו הבחירות המקדימות במדינת ניו המפשייר. הסקרים מנבאים ניצחון סוחף למיט רומני (38%) על גינגריץ' (20%) והנטסמן (13%).¹¹ מעניינות אף יותר, עם זאת, יהיו הבחירות המקדימות בפלורידה, הן בגלל משקלה היחסי של מדינה זו (5% מן הבוחרים הדרושים כדי להיבחר לכהונת הנשיא) והן בגלל הקהילה היהודית הגדולה החיה בה.

בחירות מקדימות וועידות מפלגתיות - ינואר 2012:

יום ג', 3 בינואר 2012 ועידות מפלגתיות במדינת אייווה (שתי המפלגות)

יום ג', 10 בינואר 2012 בחירות מקדימות במדינת ניו המפשייר

שבת, 21 בינואר 2012 בחירות מקדימות של המפלגה הרפובליקאית בדרום קרוליינה

ושל המפלגה הדמוקרטית במדינת נבדה

יום ג', 31 בינואר 2012 בחירות מקדימות של המפלגה הרפובליקאית בפלורידה.

הערות

- 1 דבריו של נשיא ארה"ב באסיפה הכללית ה-71 של האיגוד ליהדות רפורמית –
<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/16/remarks-president-71st-general-assembly-union-reform-judaism>
- 2 שם.
- 3 אתר האינטרנט של רשת CBS, 19 בדצמבר 2011.
- 4 *Washington Times*, 7 בדצמבר 2011.
- 5 אתר האינטרנט של שגרירות ארצות הברית בבלגיה.
- 6 מאמר מאת סקוט קלמנט, *Foreign Policy*, 7 בדצמבר 2011.
- 7 Jewish Channel, 10 בדצמבר 2011.
- 8 "אוונגליסטים נוהרים לעבר ניוט גינגריץ", *The Daily Beast*, 28 בנובמבר 2011.
- 9 *Politico* 13 בדצמבר 2011; *Wall Street Journal*, 13 בדצמבר 2011.
- 10 ראה www.rightwingnews.com
- 11 הבלוג של Burns-Haberman באתר *Politico*, 15 בדצמבר 2011.